GENERALINĖS ADVOKATĖS CHRISTINE STIX-HACKL IŠVADA,

pateikta 2006 m. rugsėjo 14 d. [1]

I — Įvadas

1. 2005 m. vasario 1 d. spendimu *Överklagandeämd för Högskolan* (Švedijos skundų nagrinėjimo komisija aukštojo mokslo klausimais) pateikusi tris prejudicinius klausimus, iš esmės klausia, ar su Bendrijos teise, ypač su EB 12 straipsniu, yra suderinama tai, kad dalyvavimas specialioje mokytojų mokymo programoje („särskild lärarutbildning", toliau – SÄL programa), kuria siekiama skubiai patenkinti mokytojų poreikį Švedijoje, siejamas su sąlyga, kad kandidatas dirbtų Švedijos mokykloje.

2. Byla kilo dėl K. Lyyski skundo, kurį jis pateikė dėl *Umeå universitet* sprendimo neleisti dalyvauti nagrinėjamame mokytojų mokyme, motyvuojant tuo, kad jis nedirbo Švedijos mokykloje.

1 — Originalo kalba: vokiečių.

II — Nacionalinės teisės aktai, bendrai reglamentuojantys mokytojų mokymą ir konkrečiai susiję su nagrinėjama SÄL mokytojų mokymo programa

A — *Įstatymas dėl mokyklinio ugdymo*

3. 1985 m. Įstatymas Nr. 1100 (Skollag, toliau – Įstatymas dėl mokyklinio ugdymo) reglamentuoja įsidarbinimo mokytoju valstybinėse mokyklose sąlygas.

4. Pagal Įstatymo dėl mokyklinio ugdymo 2 skyriaus 4 straipsnio pirmąją ir antrąją pastraipas mokyklinio, ikimokyklinio ugdymo mokytojais arba valstybinių mokyklų pramogų centruose su jaunimu dirbančiais asmenimis neterminuotai gali dirbti asmenys, turintys Švedijos diplomus, patvirtinančius mokytojo ar vaikų ir jaunimo auklėtojo pedagoginį išsilavinimą (arba tolygų išsilavi-

nimą pagal ankstesnę tvarką), arba asmenys, kuriems Aukštojo mokslo biuras (*Högskoleverket*) pagal šio įstatymo 4a ir 4b straipsnius išdavė kvalifikacijos pažymėjimus.

5. Minėto straipsnio nuostatos numato kvalifikacijos pažymėjimo išdavimą tolygaus užsienyje įgyto išsilavinimo atveju.

6. Tačiau pagal Įstatymo dėl mokyklinio ugdymo 2 skyriaus 4 straipsnio antrąją pastraipą taip pat bet kuris neatitinkantis šių sąlygų asmuo, jei atitinkančių sąlygas kandidatų nepakanka, ypatingomis aplinkybėmis gali būti įdarbintas neterminuotai mokytoju, jei jis turi pakankamą profesinę kvalifikaciją su užimtinu postu susijusiose srityse ir jei yra pagrindo manyti, kad jis turi sugebėjimų mokyti.

7. Neatitinkantys neterminuoto darbo pagal Įstatymo dėl mokyklinio ugdymo 2 skyriaus 4 straipsnio pirmąją ir antrąją pastraipas sąlygų asmenys gali laikinai dirbti mokytojais valstybinėse mokyklose. Kaip Švedijos vyriausybė patvirtino posėdyje, tokiam laikinam darbui nėra keliamos jokios minimalios sąlygos.

B — *SÄL programa*

8. Kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir Švedijos vyriausybė, pirma, dėl ženkliai išaugusio mokinių skaičiaus ir, antra, daugybei mokytojų ateinančiais metais išeinant į pensiją, Švedijoje trūks daug mokytojų. Švedijoje ypač trūksta studentų, tenkinančių priėmimo į aukštąsias mokyklas sąlygas, pirmiausia matematikos, gamtos mokslų ir technikos srityse. Kadangi šiuos dalykus studijuojančių abiturientų skaičius šiuo metu negali būti pakankamai padidintas įprastai rengiant aukštosiose mokyklose, Švedijos vyriausybė įsteigė specialią SÄL mokytojų mokymo programą, kuri per trumpą laiką per kelerius ateinančius metus turėjo padidinti kvalifikuotų mokytojų skaičių. SÄL programai, apimančiai glaudesnį savivaldybių darbdavių ir akademinių mokytojų mokymo institucijų bendradarbiavimą, Švedijos parlamentas skyrė specialių biudžeto lėšų.

9. 2001 m. Reglamentas Nr. 740 dėl specialių mokytojų mokymų (Förordning om särskilda lärarutbildningar, toliau – SÄL reglamentas) reglamentuoja SÄL programą. Švedijos vyriausybė šiuo reglamentu šešiems universitetams ir aukštojo mokslo centrams pavedė

rengti mokytojus, neturinčius kvalifikacijos, būtinos neterminuotai dirbti Švedijos mokyklose.

10. Pagal SÄL reglamento 6 straipsnio 1 dalį priimami mokytis asmenys, kurie neatitinka neterminuoto darbo sąlygų Įstatymo dėl mokyklinio ugdymo 2 skyriaus 4 straipsnio pirmosios ir antrosios pastraipų prasme. Dėl anksčiau įgyto aukštojo išsilavinimo ar ankstesnės profesinės patirties jie turi turėti šio dalyko ar specializacijos žinių, kad išlaikytų mokytojo egzaminą, ir turi dirbti mokytojais mokykloje, kurioje galėtų atlikti mokymo praktiką.

11. Kita vertus, pagal SÄL reglamento 6 straipsnio 2 dalį kandidatas, pagal Įstatymo dėl mokyklinio ugdymo 2 skyriaus 4 straipsnio pirmąją ir antrąją pastraipas tenkinantis neterminuoto įdarbinimo sąlygas, gali būti priimtas mokytis, jei po mokymo jis papildomai įgis vieno ar kelių dalykų ar specializacijų kvalifikaciją.

12. Be to, SÄL reglamento 7 straipsnis nustato, kad kandidatas jau turi turėti pakankamą aukštąjį išsilavinimą, kad mokymasis jam leistų įgyti mokytojo diplomą pagal 6 straipsnio pirmąją pastraipą arba įgyti kvalifikaciją mokyti kito dalyko pagal 6 straipsnio antrąją pastraipą. Švedijoje ar užsienyje įgytos lygiavertės žinios prilyginamos aukštajam išsilavinimui.

13. Pagal SÄL reglamento 9 straipsnį mokytis priimama nuo 2001 m. lapkričio 1 d. iki 2005 m. gruodžio 31 dienos.

14. Pagal SÄL reglamento 10 straipsnį SÄL programa turi būti organizuojama nors pusę laiko ir turi būti užbaigta iki 2006 m. gruodžio 31 dienos. Visa studento mokymo trukmė gali sudaryti daugiausia 3 semestrus ir negali viršyti 60 kreditų vertės. Kadangi, kaip aišku iš Švedijos vyriausybės posėdyje pateiktų aiškinamųjų pastabų, bendrai mokytojo egzaminą atitinka mažiausiai 140 kreditų, tai SÄL programoje gali dalyvauti tik tie kandidatai, kurių aukštasis išsilavinimas ir (arba) profesinė praktika atitinka bent 80 kreditų.

15. Specialus mokytojų mokymas individualiai planuojamas, atsižvelgiant į atitinkamų

kandidatų ankstesnį išsilavinimą, jų profesinę patirtį ir kvalifikaciją, kurią jie siekia įgyti.

16. Pagal Švedijos vyriausybės pateiktą informaciją specialų mokytojų mokymą iš esmės sudaro teorinė ir praktinė dalys. Praktinę dalį reikia skirti nuo mokytojo vykdomos mokymo veiklos mokykloje, kurioje jis dirba (ne visą darbo dieną). Apskritai specialus mokytojų mokymas yra aukštųjų mokyklų, savivaldybių mokyklų ir mokytojų bendradarbiavimo rezultatas. Mokymosi metu savivaldybė ar darbdavys užtikrina mažiausiai pusės darbo dienos darbo vietą mokykloje ir taip studijos sujungiamos su darbu (praktika). Specialaus mokytojų mokymo teorinės ir praktinės dalių santykis ir jų turinys labai priklauso nuo individualių kandidatų. Kaip, nesant prieštaravimų, teigė Komisija, iš esmės šiuo atveju kalbama apie neakivaizdines studijas, kurios reikalauja mažiau fizinio dalyvavimo.

17. Pagal Švedijos vyriausybės pateiktą informaciją, sėkmingai baigę specialų mokytojų mokymą dalyviai neturi teisės reikalauti būti neterminuotai įdarbinti mokytojais, bet paprastai bus įdarbinti toje mokykloje, kurioje jau dirba.

III — Faktinės aplinkybės, byla ir prejudiciniai klausimai

18. Švedijos pilietis Kai Lyyski pateikė savo kandidatūrą nuo 2004 mokslo metų pradžios rudenį pagal SÄL programą *Umeå universitet* dalyvauti specialiame medžio ir metalo darbų mokytojų mokyme (nuo 40 iki 60 kreditų vertės). Savo kandidatūros dokumentuose jis nurodė, kad mokymosi laikotarpiu nuo 2004 m. iki 2006 m. jis dirbs vyresniųjų klasių (vientiso mokymo privalomoje mokykloje) mokytoju švediškame licėjuje Turku (Suomija). Pagrindinėje byloje skundžiamame sprendime *Umeå universitet* laikėsi nuostatos, jog K. Lyyski neįrodė, kad tenkina priėmimo mokytis sąlygas, nes jis nedirbo Švedijos mokykloje. Taip aiškinant SÄL reglamentą universiteto priimtu sprendimu K. Lyyski neleista dalyvauti specialiame mokytojų mokyme.

19. *Överklagandenämd för Högskolan*, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, K. Lyyski pareiškė ieškinį dėl universiteto sprendimo ir paprašė pripažinti, kad jis tenkina priėmimo mokytis sąlygas.

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme *Umeå universitet* savo sprendimą pirmiausia motyvavo pagrindiniu SÄL programos tikslu, įtvirtintu SÄL regla-

mento 3 straipsnyje, t. y. skubiai patenkinti kvalifikuotų mokytojų poreikį Švedijos mokyklose. Universiteto nuomone, SÄL programa yra skirta tik asmenims, dirbantiems Švedijos mokykloje, kurioje jie taip pat gali atlikti mokymosi praktiką.

21. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro nuorodą į EB 12 straipsnį ir 149 straipsnio 1 dalį ir pažymi, kad nagrinėjamas mokymas pagal atitinkamą Teisingumo Teismo praktiką asmenų judėjimo laisvės srityje laikytinas „profesiniu mokymu". Pagal šią teismo praktiką, darbo Švedijos mokykloje reikalavimas, kurį *Umeå universitet* kelia siekiantiems dalyvauti mokytojų mokyme, galėtų būti laikomas laisvo judėjimo apribojimu.

22. Šiomis aplinkybėmis *Överklagandenämd* pateikė Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1) Ar Bendrijos teisė, konkrečiau kalbant, EB 12 straipsnis, draudžia iš kandidato mokytis pagal programą, kuria siekiama skubiai patenkinti kvalifikuotų mokytojų poreikį Švedijoje, reikalauti dirbti Švedijos mokykloje? Ar toks reikalavimas gali būti laikomas pagrįstu ir proporcingu?

2) Siekiant atsakyti į pirmąjį klausimą, ar svarbu tai, kad ne Švedijos Karalystės, o kitos valstybės narės mokykloje dirbantis kandidatas mokytis yra Švedijos Karalystės pilietis arba kitos valstybės narės pilietis?

3) Siekiant atsakyti į pirmąjį klausimą, ar svarbu tai, kad kalbama apie laikiną mokytojų rengimo programą, o ne apie nuolatinę mokymo programą?"

IV — Atsakymas į prejudicinius klausimus

23. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas trimis prejudiciniais klausimais, kuriuos toliau aptarsiu kartu, iš esmės klausia, ar tokia kaip SÄL mokytojų mokymo programa, pagal kurią mokytis gali tik tam tikros valstybės narės mokykloje dirbantys

mokytojai, neprieštarauja diskriminavimo draudimo principui, Bendrijos teisėje įtvirtintam EB 12 straipsnyje, kai pagrindinė byla yra susijusi su atitinkamos valstybės narės piliečiu, dirbančiu mokytoju kitos valstybės narės mokykloje.

24. Nagrinėjamoje byloje savo pastabas pateikė Švedijos ir Lenkijos vyriausybės bei Komisija. Minėtos vyriausybės mano, kad leidimas SĀL programoje dalyvauti tik Švedijos mokykloje dirbantiems mokytojams yra suderinamas su Bendrijos teise, o Komisija mano, kad šis keliamas priėmimo mokytis reikalavimas yra EB 12 ir 39 straipsniams bei Reglamento (EEB) Nr. 1612/68 [2] 7 straipsnio 3 daliai prieštaraujanti diskriminacija.

25. Visų pirma reikia pažymėti, kad aplinkybė, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prejudicinį klausimą suformulavo remdamasis tam tikromis Bendrijos teisės nuostatomis, Teisingumo Teismui netrukdo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui visapusiško Bendrijos teisės aiškinimo, kuris gali būti naudingas priimant sprendimą šio teismo nagrinėjamoje byloje, neatsižvelgiant į tai, ar nacionalinis teismas apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose [3].

26. Pagal EB 12 straipsnį, šios sutarties taikymo srityje, „nepažeidžiant joje esančių specialių nuostatų“, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės. Todėl, kaip yra teisingai pastebėjusi Komisija, SĀL programos atitikties Bendrijos teisei klausimas turi būti nagrinėjamas pirmiausia atsižvelgiant į specialų diskriminacijos draudimą darbuotojų judėjimo laisvės srityje, įtvirtintą EB 39 straipsnio 2 dalyje ir paaiškintą Reglamente Nr. 1612/68 [4].

27. Pirmiausia reikia išnagrinėti, ar priėmimas mokytis pagal mokytojų mokymo programą (pavyzdžiui, SĀL programa) pagrindinės bylos aplinkybėmis patenka į diskriminavimo draudimo principo, darbuotojų judėjimo laisvės srityje įtvirtinto EB 39 straipsnio 2 dalyje ir Reglamente Nr. 1612/68, taikymo *ratione personae* ir

2 — 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamentas 1612/68/EEB dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje (OL L 257, p. 2).

3 — Žr., be kita ko, 1990 m. gruodžio 12 d. Sprendimo SARPP (C-241/89, Rink. p. I-4695) 8 punktą ir 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Trojani* (C-456/02, Rink. p. I-7573) 38 punktą.

4 — Žr., be kita ko, 2005 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo *Ioannidis* (C-258/04, Rink. p. I-8275) 37 punktą; 2004 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *My* (C-293/03, Rink. p. I-12013) 33 punktą; 2004 m. kovo 23 d. Sprendimo *Collins* (C-138/02, Rink. p. I-2703) 55 punktą; 1994 m. vasario 23 d. Sprendimo *Ingetraut Scholz* (C-419/92, Rink. p. I-505) 6 punktą ir 1989 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Komisija prieš Graikiją* (305/87, Rink. p. I-1461) 12 ir 13 punktus.

ratione materiae. Jei taip, reikia išnagrinėti, ar tai yra draudžiamos diskriminacijos atvejis.

A — *Dėl diskriminavimo draudimo principo taikymo darbuotojų judėjimo laisvės srityje*

28. Iš pradžių reikia išsiaiškinti, ar laisvo darbuotojų judėjimo nuostatos *ratione personae* taikytinos tokioje byloje, kokia yra K. Lyyski byla; jis, kaip aišku iš teisingai pateiktų dokumentų ir nėra ginčijama, kitoje valstybėje narėje dirba priklausomo pobūdžio darbą, bet siekia mokytis savo kilmės valstybėje.

29. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką sutarties nuostatos dėl laisvo judėjimo ir jų įgyvendinimui priimtos priemonės yra netaikomos veiklai, kuri yra visiškai nesusijusi su kuriuo nors iš Bendrijos teisės reguliuojamų dalykų ir kurių svarbios aplinkybės atsiranda tik vienos valstybės narės teritorijoje [5].

30. Tačiau šios bylos aplinkybės nėra visiškai vidaus situacija. K. Lyyski, būdamas Švedijos pilietis, įsidarbinęs mokytoju Suomijos mokykloje pasinaudojo darbuotojo judėjimo laisve. Kaip Teisingumo Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kiekvienam Bendrijos piliečiui, pasinaudojusiam laisvo judėjimo teise ir vykdžiusiam ar vykdančiam profesinę veiklą kitoje valstybėje narėje, nepaisant gyvenamosios vietos ir pilietybės, taikomos laisvo darbuotojų judėjimo nuostatos [6].

31. Vadinasi, net jeigu K. Lyyski, Švedijos pilietis, siekia remtis laisvo judėjimo nuostatomis byloje prieš Švedijos valdžios institucijas, siekdamas dalyvauti SÄL programoje, tai neturi jokio poveikio šių nuostatų taikymui. Šiuo požiūriu tariama diskriminacija ar sudarytos nevienodos sąlygos kyla būtent iš to fakto, kad jis buvo įsidarbinęs kitos valstybės narės mokykloje [7]. Taigi tokio kaip

5 — 1992 m. sausio 28 d. Sprendimas *Steen* (C-332/90, Rink. p. I-341, 9 punktas); 1997 m. sausio 16 d. Sprendimas *USSL n°47 di Biella* (C-134/95, Rink. p. I-195, 19 punktas); 1997 m. birželio 5 d. Sprendimas *Uecker ir Jacquet* (sujungtos bylos C-64/96 ir C-65/96, Rink. p. I-3171, 16 punktas); 1998 m. birželio 2 d. Sprendimas *Kapasakalis ir kt.* (sujungtos bylos C-225/95–C-227/95, Rink. p. I-4239, 22 punktas); šiuo klausimu žr. ir 2001 m. kovo 20 d. Sprendimą *Hassan Fahmi* (C-33/99, Rink. p. I-2415, 38 punktas).

6 — Žr., be kita ko, 1994 m. vasario 23 d. Sprendimo *Scholz* (C-419/92, Rink. p. I-505) 9 punktą ir 1999 m. sausio 26 d. Sprendimo *Terhoeve* (C-18/95, Rink. p. I-345) 27 punktą.

7 — Šiuo klausimu, be kita ko, žr. sprendimo *Terhoeve* (minėto 6 išnašoje) 26 punktą; 2002 m. liepos 11 d. Sprendimo *D'Hoop* (C-224/98, Rink. p. I-6191) 30 ir 31 punktus ir 2005 m. liepos 12 d. Sprendimo *Schempp* (C-403/03, Rink. p. I-6421) 24 punktą.

K. Lyyski asmens situacija yra panaši į visų kitų asmenų, kurie naudojasi sutartimi užtikrinamomis teisėmis ir laisvėmis.

32. Be to, kaip Teisingumas Teismas šia prasme yra pažymėjęs, teisė į laisvą judėjimą negalėtų būti visiškai veiksminga, jei vienos valstybės narės pilietis galėtų būti atgrasomas nuo pasinaudojimo šiomis galimybėmis, kilmės valstybės teisės aktais numatant mažiau palankias sąlygas pasinaudojimo šiomis galimybėmis atveju, o tai ypač būdinga švietimo srityje [8].

33. Todėl pažymėtina, kad kiekvienas K. Lyyski padėtyje esantis asmuo iš esmės gali remtis laisvo darbuotojų judėjimo nuostatomis, o ypač diskriminavimo draudimu.

34. Dabar reikia išsiaiškinti, ar priėmimui mokytis pagal SAL programą *ratione materiae* taikomas EB 39 straipsnio 2 dalyje ir Reglamente Nr. 1612/68 įtvirtintas diskriminavimo draudimo principas, – tai, beje, ginčija Švedijos ir Lenkijos vyriausybės. Be kita ko, Lenkijos vyriausybė yra pažymėjusi, kad konkrečios programos atveju kalbama tik apie profesinės kvalifikacijos kėlimą ar tobulinimąsi, o ne apie profesinį mokymą, kurio priėmimo sąlygoms pagal Teisingumo Teismo praktiką taikoma Bendrijos teisė.

35. Be to, papildomai pažymėtina, kad, pagal Teisingumo Teismo praktiką, kiekviena forma mokymo, kurio metu įgyjama kvalifikacija tam tikrai profesijai ar veiklai vykdyti, arba suteikiami specialūs sugebėjimai, reikalingi užsiimant tokia profesija ar vykdant tokią veiklą, yra profesinis mokymas [9]. Kaip Teisingumo Teismas ne kartą yra pažymėjęs, aukštosios ir universitetinės studijos bendrai atitinka šias sąlygas [10].

36. Kaip tvirtino Komisija, profesinis mokymas yra plati sąvoka ir, pavyzdžiui, apima universitetines studijas ne tik tiek, kiek jų metu įgyjama kvalifikacija konkrečiai profesijai ar veiklai vykdyti, bet ir tiek, kiek šios studijos suteikia specialių sugebėjimų, t. y.

8 — Šiuo klausimu, be kita ko, žr. sprendimo *D'Hoop* (minėto 7 išnašoje) 31 ir 32 punktus bei 1993 m. kovo 31 d. Sprendimo *Kraus* (C-19/92, Rink. p. I-1663) 15 ir 16 punktus.

9 — Be kita ko, žr. 1985 m. vasario 13 d. Sprendimo *Gravier* (293/83, Rink. p. 593) 25 punktą; 1988 m. vasario 2 d. Sprendimo *Blaizot ir kt.* (24/86, Rink. p. 379) 15 punktą bei 2004 m. liepos 1 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją* (C-65/03, Rink. p. I-6427) 25 punktą.

10 — Žr. sprendimo *Blaizot ir kt.* (minėto 9 išnašoje) 20 punktą; 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją* (42/87, Rink. p. 5445) 7 ir 8 punktus ir 2005 m. liepos 7 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją* (C-147/03, Rink. p. I-5969) 33 punktą.

kai įgytos žinios studentui reikalingos užsiimti profesija ar veiklai vykdyti, net jei būtinumo įgyti šių žinių užsiimant profesija nenumato teisės ir administracinės nuostatos [11].

37. Tačiau Teisingumo Teismas nuo šių profesinio mokymo formų skiria „tam tikras specialias studijas, kurios dėl savo pobūdžio yra skirtos asmenims, siekiantiems daugiau pagilinti savo bendrąsias žinias nei pasiruošti profesijai“ [12].

38. Mano nuomone, remiantis teismo praktikos pagrindiniais principais pažymėtina, kad SÄL programa tenkina profesinio mokymo kriterijus.

39. Kaip aišku iš pateiktų teismui dokumentų ir šalių – ypač Švedijos vyriausybės – argumentų [13], SÄL programa negali būti laikoma studijomis, kuriomis tik bendrai siekiama pagilinti žinias.

40. Pirma, šia programa veikiau siekiama mokytojams, kurie iki šiol netenkina būtinų sąlygų, kad galėtų neterminuotai įsidarbinti mokytojais valstybinėse mokyklose, suteikti atitinkamai kvalifikaciją, t. y. jie parengiami laikyti mokytojo egzaminą. Antra, SÄL programa leidžia mokytojams, jau turintiems reikiamą neterminuotam įdarbinimui kvalifikaciją, įgyti kvalifikaciją dėstyti naujus dalykus. Taigi SÄL programa siekiama suteikti sugebėjimų bei kvalifikaciją, reikalingų tam tikrai profesijai ar tam tikrai veiklai vykdyti.

41. Tai, kad norintiems dalyvauti SÄL programoje yra keliamas reikalavimas turėti tam tikrą kvalifikaciją, – būti įgijus mažiausiai 80 kreditų atitinkantį aukštąjį išsilavinimą ir (arba) profesinę praktiką arba turėti neterminuotam darbui reikalingą kvalifikaciją – ir dėl to šiuo požiūriu programa panaši į profesinės kvalifikacijos kėlimą, nepakeičia fakto, kad bet kuriuo atveju ja siekiama suteikti kvalifikaciją ar sugebėjimų, kurie

11 — Žr. sprendimo *Blaizot ir kt.* (minėto 9 išnašoje) 19 punktą ir 1988 m. birželio 21 d. Sprendimo *Brown* (197/86, Rink. p. 3205) 10 punktą.

12 — Žr. sprendimo *Blaizot ir kt.* (minėto 9 išnašoje) 20 punktą ir sprendimo *Brown* (minėto 11 išnašoje) 10 punktą.

13 — Žr. pirmiau 8–17 punktus.

yra reikalingi darbinei veiklai aukštesnėse pareigose arba kitokio (platesnio) pobūdžio darbinei veiklai, ir šiuo atžvilgiu ši programa laikytina profesiniu mokymu.

42. Be to, profesinio mokymo kontekste pradinio mokymo atskyrimas nuo profesinės kvalifikacijos kėlimo ar tobulinimosi, kaip jį visų pirma pasiūlė Lenkijos vyriausybė, gali būti sudėtingas ne tik dėl konkrečios skirtingų studijų kursų struktūros ir savavališkai susiaurinti Bendrijos teisės profesinio mokymo sąvoką [14], bet ir dėl didelių skirtumų tarp valstybių narių bendrųjų aukštųjų studijų organizavimo ir specialaus mokytojų mokymo gali lemti nevienodą EB sutarties taikymą skirtingose valstybėse narėse [15].

43. Todėl manau, kad priėmimas mokytis pagal tokią kaip SĀL mokytojų mokymo programą pagrindinės bylos aplinkybėmis profesinio mokymo prieinamumo kontekste patenka į diskriminavimo draudimo principo, įtvirtinto EB 39 straipsnio 2 dalyje ir Reglamente Nr. 1612/68/EEB, taikymo sritį.

14 — Žr. 1991 m. birželio 11 d. Sprendimo *Jungtinė Karalystė, Prancūzija ir Vokietija prieš Tarybą* (sujungtos bylos C-51/89, C-90/89 ir C-94/89, Rink. p. I-2757) 31 punktą.

15 — Šiuo klausimu žr. sprendimo *Blaizot ir kt.* (minėto 9 išnašoje) 18 punktą.

B — *Dėl diskriminavimo draudimo principo pagal EB 12 straipsnį taikymo*

44. Norėčiau pažymėti, kad, net jei K. Lyyski nebūtų laikomas darbuotoju EB 39 straipsnio ir Reglamento Nr. 1612/68/EEB prasme, o tai, remdamasis konkrečiomis bylos aplinkybėmis, galiausiai turi nuspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas [16], K. Lyyski, kaip Sąjungos pilietis, priėmimo mokytis pagal SĀL programą atžvilgiu neabejotinai galėtų remtis EB 12 straipsniu, draudžiančiu bet kokią diskriminaciją dėl pilietybės Sutarties taikymo srityje.

45. Vertinant EB 12 straipsnio taikymo sritį, pagal nusistovėjusią teismų praktiką šį straipsnį reikia skaityti kartu su kitomis EB sutarties nuostatomis dėl pilietybės. Sąjungos pilietybe siekiama suteikti valstybių narių piliečiams esminį statusą, leidžiantį tiems, kurie yra tokioje pačioje situacijoje, reikalauti vienodo teisinio požiūrio, neatsižvelgiant į jų

16 — Žr., be kita ko, 1992 m. vasario 26 d. Sprendimo *Raulin* (C-357/89, Rink. p. I-1027) 13 punktą.

pilietybę ir nepažeidžiant šioje srityje aiškiai nustatytų išimčių [17].

46. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką į Bendrijos teisės taikymo sritį patenka, be kita ko, situacijos, kurios susijusios su Sutartyje garantuojamų pagrindinių laisvių įgyvendinimu ar kurios susijusios su laisvės judėti ir apsigyventi valstybės narės teritorijoje įgyvendinimu, kaip numato EB 18 straipsnis [18].

47. Suomijoje dirbdamas pagal mokytojo profesiją K. Lyyski neabejotinai yra pasinaudojęs šia laisve judėti ir apsigyventi valstybės narės teritorijoje.

48. Be to, kaip aišku iš mano pastabų dėl laisvo darbuotojų judėjimo nuostatų taikymo, K. Lyyski gali remtis teise į vienodą teisinį požiūrį kilmės valstybės atžvilgiu profesinio mokymo įgijimo srityje, nes kitaip teisė laisvai judėti pagal EB 18 straipsnį negalėtų būti visiškai veiksminga, ypač kai suprantama, jog tariamos mažiau palankios ar nevienodos sąlygos sudaromos dėl to, kad buvo pasinaudota šia teise [19].

C — *Dėl esamos draudžiamos diskriminacijos*

49. Nustačius, kad tokiu atveju, koks yra ir pagrindinėje byloje, iš esmės gali būti taikomas EB 39 straipsnio 2 dalyje ir Reglamente Nr. 1612/68 ar EB 12 straipsnyje įtvirtintas diskriminavimo draudimo principas, reikia išnagrinėti, ar iš tikrųjų šiuo atveju yra draudžiama diskriminacija.

50. Dėl šio klausimo reikėtų priminti, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką vienodo požiūrio principas draudžia ne tik atvirą diskriminaciją dėl pilietybės, bet ir visas paslėptas diskriminacijos formas, kurios, taikant kitus kriterijus, sukelia tokias pačias pasekmes [20].

17 — Žr., be kita ko, 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Grzelczyk* (C-184/99, Rink. p. I-6193) 30 ir 31 punktus; 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Garcia Avello* (C-148/02, Rink. p. I-11613) 22 ir 23 punktus; 2005 m. kovo 15 d. Sprendimo *Bidar* (C-209/03, Rink. p. I-2119) 31 punktą ir sprendimo *Schempp* (minėto 7 išnašoje) 15 punktą.

18 — Žr. sprendimo *Schempp* (minėto 7 išnašoje) 18 punktą, Sprendimo *Bidar* (minėto 17 išnašoje) 33 punktą; sprendimo *Grzelczyk* (minėto 17 išnašoje) 33 punktą bei sprendimo *D'Hoop* (minėto 7 išnašoje) 29 punktą.

19 — Žr., be kita ko, sprendimo *D'Hoop* (minėto 7 išnašoje) 30–32 punktus ir 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Pusa* (C-224/02, Rink. p. I-5763) 18 ir 19 punktus; žr. pirmiau 31 ir 32 punktus.

20 — Žr., be kita ko, 1974 m. vasario 12 d. Sprendimo *Sotgiu* (152/73, Rink. p. 153) 11 punktą; 1997 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Meints* (C-57/96, Rink. p. I-6689) 44 punktą; 2001 m. birželio 26 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją* (C-212/99, Rink. p. I-4923) 24 punktą; sprendimo *Bidar* (minėto 17 išnašoje) 51 punktą ir sprendimo *Komisija prieš Austriją* (minėto 10 išnašoje) 41 punktą.

51. Tačiau draudžiamos diskriminacijos dėl pilietybės nebūtų, jeigu ginčijamas reikalavimas būtų pagrįstas objektyviais veiksniais, nesusijusiais su pilietybe, kurie taip pat būtų proporcingi nacionalinės teisės siekiamam teisėtam tikslui [21].

52. Nagrinėjama byla susijusi su reikalavimu, kad dalyvauti SAL programoje gali būti priimami tik Švedijos mokykloje dirbantys kandidatai.

53. Siekiant atsakyti į klausimą, ar šiuo atveju yra diskriminacija dėl pilietybės, iš pradžių konstatuotina, kad, pagal nusistovėjusią praktiką, Teisingumo Teismas paslėpta diskriminacija laiko nuostatas, pagal kurias grėsmė atsidurti blogesnėje padėtyje pirmiausia kyla kitų valstybių narių piliečiams – arba atitinkamos valstybės narės piliečiams, kurie, pasinaudoję judėjimo laisve, yra panašioje padėtyje, – nes nacionalinės teisės nuostatose nustatytą reikalavimą lengviau gali patenkinti atitinkamos valstybės narės piliečiai arba atitinkamos valstybės narės piliečiai, nepasinaudoję judėjimo laisve [22].

54. Pagal analogiją su klasikiniu gyvenamosios vietos reikalavimu reikia konstatuoti, kad reikalavimą dirbti Švedijos mokykloje iš esmės gali lengviau patenkinti piliečiai, nepasinaudoję judėjimo laisve ir nedirbantys mokytojais kitose valstybėse narėse. Tačiau, mano nuomone, šiuo pagrindu nereikia skubotai spręsti dėl netiesioginės diskriminacijos buvimo.

55. Juk iš tikro, kai, pavyzdžiui, galimybė mokytis arba kita veikla, jei tik ji patenka į Sutarties taikymo sritį, skirta tam tikrai asmenų grupei ar ja apribota, remiantis kriterijais, kurie bent netiesiogiai turi fizinį ryšį su valstybe nare (pavyzdžiui, todėl, kad yra siejami su tam tikromis tos valstybės narės institucijomis), beveik visada kyla pavojus, kad šiuos kriterijus sunkiau tenkins kitos valstybės narės piliečiai.

21 — Žr., be kita ko, 1998 m. sausio 15 d. Sprendimą *Schöning-Kougebetopoulou* (C-15/96, Rink. p. I-47, 21 punktas) ir 1998 m. gegužės 7 d. Sprendimą *Clean Car Autoservice* (C-350/96, Rink. p. I-2521, 31 punktas).

22 — Žr., be kita ko, sprendimo *Clean Car Autoservice* (minėto 21 išnašoje) 29 punktą; sprendimo *Bidar* (minėto 17 išnašoje) 53 punktą; sprendimo *Ioannidis* (minėto 4 išnašoje) 28 punktą ir sprendimo *Komisija prieš Austriją* (minėto 10 išnašoje) 47 punktą.

56. Tačiau Bendrijos teisėje įtvirtintam diskriminacijos draudimo principui negali būti būdinga funkcija bendrai panaikinti ar ginčyti nacionalinės teisės nuostatose įtvirtintus reikalavimus ir sąlygas. Apskritai kalbant, veikiau turi būti užtikrinta, kad valstybės narės nesiimtų priemonių, „kuriomis iš esmės tarpvalstybinės situacijos būtų vertinamos mažiau palankiai nei visiškai nacionalinės situacijos“ [23].

57. Todėl tokiomis kaip šios bylos aplinkybėmis, siekiant nustatyti paslėptą diskriminaciją, reikia priimti sudėtingą sprendimą dėl to, ar kalbama tik apie iš pažiūros pilietybės požiūriu neutralius nacionalinės teisės aktus, kurie iš tiesų turi atitinkamos valstybės narės piliečiams naudingų protekcionistinių požymių [24], ar apie iš esmės neutralius ir atitinkamai dalykiniu požiūriu diferencijuotus nacionalinės teisės aktus, kai aplinkybė, kad abejotiną teisės aktuose nustatytą sąlygą lengviau gali patenkinti atitinkamos valstybės narės piliečiai, veikiau yra iš esmės teisėto atskyrimo, kurį nulemia susijęs dalykas ar atitinkama priemonė, padarinys.

58. Kitaip tariant, reikia tiksliau išnagrinėti, ar tariamos nepalankesnės sąlygos iš tiesų sudaromos „vien tik dėl naudojimosi“ [25] judėjimo laisve ar vien tik dėl kitos pilietybės fakto, ar, kita vertus, šios nepalankesnės sąlygos yra pagrįstos objektyviais veiksniais, nesusijusiais su pilietybe.

59. Šiuo klausimu šioje byloje reikia konstatuoti, kad, pagal Teisingumo Teismo turimą informaciją, kurią pirmiau reziumavau [26], Švedijos vyriausybė dėl mokytojų trūkumo Švedijos mokyklose ėmėsi priemonių ir inicijavo mokytojų mokymo programą t. y. SÄL programą, kuria siekiama pakelti Švedijos mokyklose dirbančių mokytojų kvalifikaciją, kad per trumpą laiką padidintų kvalifikuotų mokytojų skaičių.

60. Mano nuomone, pirmiausia negali būti ginčijamas principinio sprendimo – kelti tam tikros institucijos darbuotojų (šioje byloje – Švedijos mokyklose dirbančių mokytojų), kvalifikaciją ar papildomai mokyti pagal

23 — Dėl laisvo prekių judėjimo žr. generalinio advokato Poiares Maduro 2006 m. kovo 30 d. išvados byloje *Alfa Vita* (sujungtos bylos C-158/04 ir C-159/04, 2006 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas) 41 punktą.

24 — Šiuo klausimu žr. generalinio advokato Capotorti 1981 m. liepos 14 d. išvados byloje *Sergius Oebel* (155/80, Rink. p. 1993) 2 punktą.

25 — Žr., be kita ko, sprendimo *Komisija prieš Austriją* (minėto 10 išnašoje) 44 punkto ir sprendimo byloje C-224/02 (nurodytas 19 išnašoje) 20 punkto formuluotes.

26 — Žr. pirmiau 8–17 punktus.

specialią mokymo programą – teisėtumas. Taip pat iš principo nėra jokios priežasties, dėl kurios Švedijos vyriausybė negalėjo priimti šio sprendimo – kvalifikuotų mokytojų trūkumą pirmiausia pašalinti „vidaus" priemonėmis, t. y. imtis priemonių, kurios pirmiausia susijusios tik su mokytojais, jau dirbančiais Švedijos mokyklose.

61. Taigi reikalavimo, kad kandidatas mokytis pagal SÄL programą turi dirbti Švedijos mokykloje, pobūdis, mano nuomone, yra teisėtas.

62. Vis dėlto esminis SÄL programos ir šio reikalavimo ryšys išplaukia iš to, kad ši mokymo programa vykdoma bendradarbiaujant tam tikriems universitetams, aukštojo mokslo centrams ir atitinkamoms Švedijos mokykloms, kuriose atliekama mokymo praktika. Vadinasi, šios Švedijos mokyklos turi pareigą sudaryti tinkamą mokymo programą, skirtą individualiems dalyviams, ir sudaryti galimybes ją įgyvendinti tiek bendro darbo organizavimo, tiek mokymo praktikos priežiūros atžvilgiu.

63. Mano nuomone, skundžiamas priėmimo mokytis pagal SÄL programą reikalavimas yra pagrįstas objektyviais veiksniais, kurie išplaukia iš tokios mokymo programos pobūdžio ir nėra susiję su pilietybe bei to nesiekia.

64. Reikia pridurti, kad, pagal nusistovėjusią teismų praktiką, diskriminavimo draudimo principas reikalauja, kad ne tik panašios situacijos nebūtų traktuojamos skirtingai, bet ir skirtingos situacijos nebūtų traktuojamos vienodai [27].

65. Atitinkamai tam tikri asmenys, esantys tokioje pačioje situacijoje, turi būti vienodai teisiškai vertinami, neatsižvelgiant į jų pilietybę [28].

66. Kaip esu pažymėjusi, darbas Švedijos mokykloje yra kriterijus, būdingas tokiai papildomo mokymo programai, kaip antai

27 — Žr., be kita ko, 1997 m. liepos 17 d. Sprendimo *National Farmers Union ir kt.* (C-354/95, Rink. p. I-4559) 61 punktą ir sprendimo *Garcia Avello* (minėto17 išnašoje) 31 punktą.

28 — Žr., be kita ko, sprendimo *Pusa* (minėto 19 išnašoje) 18 punktą ir sprendimo *Komisija prieš Austriją* (minėto 10 išnašoje) 45 punktą.

SÄL programa, ir požymis, išplaukiantis iš tokios programos pobūdžio. Todėl dėl priėmimo mokytis pagal šią programą manau, kad dirbančio Švedijos mokykloje mokytojo situacija nėra panaši į netenkinančio šios sąlygos mokytojo situaciją. Kaip šiuo klausimu teigė Švedijos vyriausybė, priėmimo mokytis pagal SÄL programą atžvilgiu panašioje situacijoje yra kandidatai mokytis pagal SÄL programą Švedijos piliečiai ar kitos valstybės narės piliečiai arba tarpvalstybinėje situacijoje esantys ar nesantys kandidatai, jei jie dirba mokytojais Švedijos mokykloje.

67. Tačiau, kaip nesant prieštaravimų teigė Švedijos vyriausybė, nei Švedijos mokykloje dirbančių mokytojų priėmimo mokytis pagal SÄL programą atžvilgiu, nei laikino ar neterminuoto darbo Švedijos mokykloje atžvilgiu nėra įtvirtintų skirtumų, tiesiogiai ar netiesiogiai pagrįstų pilietybe. Taigi mokytojas, Suomijos pilietis, arba bet kuris mokytojas, turintis lygiavertį įgytą užsienyje išsilavinimą, pagal Įstatymo dėl mokyklinio ugdymo 2 skyriaus 4 straipsnio pirmąją ir antrąją pastraipas gali laikinai ar neterminuotai įsidarbinti Švedijos mokykloje mokytoju. Tada toks Švedijos mokykloje dirbantis mokytojas gali būti priimtas mokytis pagal SÄL programą, nepaisant to, kad jis yra kitos valstybės narės pilietis ar dalį savo išsilavinimo yra įgijęs užsienyje.

68. Atsižvelgiant į tai, kas pirmiau išdėstyta, darau išvadą, kad Bendrijos teisė, ypač EB 39 straipsnio 2 dalyje, Reglamente Nr. 1612/68/EEB ir EB 12 straipsnyje įtvirtintas diskriminavimo draudimo principas, nedraudžia nacionalinės mokytojų mokymo programos, kaip antai SÄL programa, pagal kurią gali mokytis tik šios valstybės narės mokykloje dirbantys mokytojai.

V — Dėl bylinėjimosi išlaidų padengimo

69. Švedijos ir Lenkijos vyriausybių ir Komisijos išlaidos nėra atlygintinos. Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas.

VI — Išvada

70. Taigi siūlau Teisingumo Teismui į prejudicinius klausimus atsakyti taip:

„EB 12 straipsnyje, 39 straipsnio 2 dalyje ir Reglamente Nr. 1612/68 įtvirtintam nediskriminavimo principui neprieštarauja tai, kad dalyvauti specialioje mokytojų mokymo programoje, kaip antai SÄL programa, kuria siekiama skubiai patenkinti kvalifikuotų mokytojų poreikį vienoje valstybėje narėje, gali tik šios valstybės narės mokykloje dirbantys mokytojai."